

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2004-2005

4 januari 2005

HOORZITTING

met het Fonds Pascal Decroos voor Bijzondere Journalistiek

VERSLAG

**namens de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media
uitgebracht door mevrouw Gracienne Van Nieuwenborgh**

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: de heer Dany Vandenbossche.

Vaste leden:

de heren Erik Arckens, Johan Deckmyn, Werner Marginet, mevrouw Marie-Rose Morel, de heer Jurgen Verstrepen;

de heren Carl Decaluwe, Stefaan De Clerck, Steven Vanackere, Johan Verstreken;

de heer Jean-Marie Dedecker, mevrouw Margriet Hermans, de heer Herman Schueremans;

de heren Bart Caron, Dany Vandenbossche, mevrouw Gracienne Van Nieuwenborgh.

Plaatsvervangers:

mevrouw Marijke Dillen, de heren Pieter Huybrechts, Freddy Van Gaeve, Rob Verreycken, Frans Wymeersch;

de dames Vera Jans, Sabine Poleyn, Tinne Rombouts, de heer Johan Sauwens;

mevrouw Patricia Ceysens, de heren Marnic De Meulemeester, Sven Gatz;

de heren Chokri Mahassine, Jan Roegiers, André Van Nieuwkerke.

Toegevoegde leden:

de heer Jos Stassen;

de heer Kris Van Dijck.

INHOUD

Blz

1. Uiteenzetting door de heer Ides Debruyne, directeur Fonds Pascal Decroos	4
2. Vragen van de commissieleden en antwoord door de heer Ides Debruyne	8

DAMES EN HEREN,

De Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media organiseerde op 16 december 2004 een hoorzitting met het Fonds Pascal Decroos.

1. Uiteenzetting door de heer Ides Debruyne, directeur Fonds Pascal Decroos

De heer Ides Debruyne: Er zijn nog een aantal pijnpunten in het medialandschap: hoge producties, een verzadigde markt, een tanende advertentiemarkt, een tendens tot concentratie, hoge werkdruk, lage lonen, weinig bijscholing, een stijgend aantal freelancers, kortere deadlines, commerciële drang. De berichten zijn te veel op Vlaanderen gericht. Volgens de Vlaamse indicatoren gelooft nog geen 15,7 procent in het instituut media. Voorts is er nauwelijks mediakritiek.

Het merendeel van de mediaberichten – ongeveer 99 procent – zijn verslaggeving: snel, geen opinie, geen controle, met enkel effect op korte termijn. De onderzoeksjournalistiek, onze core-business, ook wel researchjournalistiek genoemd, geeft duiding, heeft andere bronnen zoals interviews en computer assisted reporting, maakt gebruik van de openbaarheidwetgeving, archieven en kadasters. Dat is slechts ongeveer 1 procent van wat er in de media te vinden is. Het fonds is dan ook opgericht om dat percentage te verdubbelen. Over voornoemde percentages is er trouwens geen wetenschappelijk onderzoek gebeurd.

Voor researchjournalistiek gebruik ik de definitie van de vereniging van onderzoeksjournalisten, namelijk onderzoeksjournalistiek is kritische en diepgravende journalistiek. Kritisch betekent dat de journalistiek niet alleen fungeert als doorgeefluik van bestaand nieuws. Dat nieuws wordt gemaakt, het zou er zonder het journalistieke ingrijpen niet zijn geweest. Diepgravend betekent dat substantiele eigen journalistieke inspanning is verricht, hetzij in kwantitatieve hetzij in kwalitatieve zin, hetzij een combinatie van beide.

Kortom, onderzoeksjournalistiek produceert nieuws op de redactie. Dat nieuws is dan ook nergens anders te vinden. In de meeste kranten staat steeds gelijkaardige informatie. De meeste informatie wordt aan de redactie toegestuurd en niet erdoor gecreëerd. Onder researchjournalistiek verstaan we berichten die op de krant zelf gemaakt

worden met gebruikmaking van allerhande technieken.

Volgens de Vereniging van Onderzoeksjournalisten (VVOJ) zijn er drie soorten onderzoeksjournalistiek, vooreerst schandalen blootleggen, dus onthullingsjournalistiek. Dat is het meest bekende onderdeel ervan. We verstaan er echter ook de toetsing van beleid en functioneren van overheid, bedrijven en andere organisaties en het signaleren van trends onder.

Nu zal ik het Fonds Pascal Decroos toelichten. Het fonds werd officieel in oktober 1999 te Brussel opgericht door de vrienden, familieleden en collega's van voormalig televisiejournalist Pascal Decroos. Dat was een VRT-journalist die voornamelijk gewerkt heeft voor NV De Wereld. Het FPD telt 236 leden, voornamelijk journalisten en mediaverantwoordelijken. Zij hebben minstens 25 euro gestort op onze rekening. Er zijn 2 werknemers, samen goed voor 1 voltijds equivalent.

Het FPD krijgt jaarlijks van de Vlaamse Gemeenschap 186.000 euro subsidie en 9.000 euro komt van lidgelden. Het fonds krijgt gratis ruimte in kranten, met uitzondering van de publicaties van de Persgroep. Onze missie is het stimuleren van bijzondere en onderzoeksjournalistiek in Vlaanderen; het creëren van de mogelijkheid voor jonge mensen om journalistieke talenten in de praktijk te ontwikkelen; het bijeenbrengen van mensen uit verschillende hoeken en lagen van de maatschappij, dus netwerken organiseren.

We hebben een aantal projecten uitgewerkt, onder andere het initiatief werkbeurzen, onze voornaamste activiteit. Daarnaast organiseren we ook debatten, colloquia, studiedagen, enzovoort. We hebben een website en de Vlaamse Scriptieprijs.

De doelstelling van de werkbeurzen is journalisten in staat stellen om journalistieke projecten van bijzondere aard en kwaliteit uit te voeren. Dat zijn alle projecten die niet door de reguliere markt kunnen gefinancierd worden. In de huidige economische context zijn dat er heel wat: onderzoek van twee dagen is bijna van bijzondere aard. Het zijn subsidies aan individuele journalisten. Per jaar reserveren we daar 125.000 euro voor. Het betreft tijdrovende projecten of met ongebruikelijk hoge kosten of die uitstijgen boven de reguliere verslaggeving of het correspondentschap. Daarenboven

moet het onderwerp of thema, of de benadering of invalshoek bijzonder zijn.

Er zijn vier vormen van werkbeurzen: bijzondere journalistieke projecten, onderzoeksjournalistieke projecten, vooronderzoek – bijvoorbeeld research voor televisieproducties – en startsubsidie voor beginnende journalisten.

Er zijn verschillende criteria voor starters en seniors. Bij de quoterings wordt een ander gewicht gehecht aan de diverse criteria. Starters moeten bijvoorbeeld geen toezegging van een medium hebben; seniors, mensen met meer dan twee jaar ervaring, wel.

Er is een strikte timing, er wordt vier maal per jaar geëvalueerd. Per evaluatieronde wordt 31.000 euro verdeeld. Binnen de 31 dagen na de deadline krijgen de indieners feedback. Tweederde van de werkbeurs wordt gestort aan de journalist. Er moet een regelmatige rapportering zijn van het project. Na publicatie en bekendmaking door het fonds wordt de laatste betalingsschijf gestort. Er zijn vier anonieme juryleden.

Het zijn mensen afkomstig uit de mediasector, maar die geen band meer hebben met een of ander mediabedrijf. De vorigen waren Hugo De Ridder, Karel Anthierens, Paul Muys en Dirk Voorhoof. Het is een roterend systeem: om de twee jaar worden twee juryleden vervangen. Dat is om sclerose tegen te gaan. De jury blijft anoniem om lobbying tegen te gaan.

In totaal zijn er al 374 aanvragen geweest. In 2004 zijn er al 92 aanvragen, dat is iets minder dan in 2003, maar toen waren er vijf zittingen met de jury. Er zijn 37 toekenningen met een totaal van 146.205 euro. Dat is meer dan de 125.000 euro, maar royalties worden ook geïnvesteerd in werkbeurzen en in nieuwe projecten. De kans dat projecten gesteund worden, daalt. Momenteel is dat 40 procent, maar de eisen van het fonds verstrengen: we willen voornamelijk onderzoeksjournalistiek steunen.

In 2004 is er in totaal 587.488,00 euro aangevraagd en er is zoals gezegd ongeveer 146.000 euro toegekend. Een gemiddelde werkbeurs bedraagt dus 3.700 euro en gemiddeld, over de vijf jaren heen, is er 46 procent kans op slagen.

De aanvragers zijn voornamelijk freelancers, meer dan 60 procent. Ongeveer 38 procent zijn werknemers. In totaal waren er 92 aanvragen. Een derde van de aanvragers zijn starters, twee derde seniors.

De projecten die we financieren zijn voornamelijk magazines en boeken. Boeken zijn het gevolg van de kans die journalisten krijgen om een langdurig onderzoek uit te voeren. We financieren ook 4 krantenprojecten. Een voorbeeld daarvan is het project van Rudi Rotthier in De Morgen. Dit ene project wordt in 12 delen gepubliceerd, gespreid over een heel jaar. Het gaat hem dus om het medium waarin een publicatie verschijnt.

Bart Demyttenaere zegt bijvoorbeeld over 'In vrije val', zijn boek over armoede in België: "Door dit boek werden er vragen in het parlement gesteld, was er een engagement van minister Anciaux om 28 opgeleide ervaringsdeskundigen in de armoede in het armoedebelied in te schakelen."

August Thiry, auteur van 'Mechelen aan de Tigris' beweert het volgende: "Door dit boek is de Assyrische gemeenschap in Mechelen nu veel beter bekend in de regio en kreeg positieve reacties door lezingen in heel Vlaanderen."

David Van Reybrouck, auteur van 'De Plag' zegt: "Na publicatie van een krantenstuk in De Morgen kwam er een boek van, dat boek kreeg een aantal prijzen, werd vertaald in het Afrikaans en inspireerde Josse De Pauw tot een toneelvoorstelling." Een ander citaat van dezelfde auteur: "In Vlaanderen zou mijn boek uitgegroeid zijn tot de vaste reisliteratuur van eenieder die naar Zuid-Afrika trekt. In die zin zal het de beeldvorming over dat land voor een deel mee gekleurd hebben, de Afrikaanse vertaling brengt enige politieke commotie teweeg, gaande van lieden die vinden dat ik me niet moet moeien met hun land tot lezers die zeggen dat ik voorgoed hun blik op Zuid-Afrika heb veranderd."

Dat alles ter illustratie van de impact en de maatschappelijke gevolgen van deze projectfinanciering.

Daarnaast communiceert het Fonds Pascal DeCroos nog aan de hand van een website, die informatie ter beschikking stelt over de media in Vlaan-

deren. Meer dan duizend documenten kunnen online geraadpleegd worden. Daarnaast bieden we informatie aan over journalistiek, de openbaarheidswetgeving, over recht op antwoord, over journalistieke organisaties, over copyright, over opleidingen, over awards, enzovoort. Deze website is inmiddels een kleine 50.000 keer geraadpleegd. Momenteel wordt deze gratis site dagelijks door zo'n 45 mensen bezocht. De website is onderverdeeld in freelancejournalist, de scriptieprijs, de scriptiebank, research journalistiek en mediaonderzoek.

Het Fonds communiceert ook aan de hand van e-zines. Deze elektronische magazines bevatten informatie over de werkbeurzen. Om dit te ontvangen, volstaat het on-line een e-mailadres achter te laten. We beschikken over 3000 adressen. Om de 14 dagen (als er nieuws is) wordt dit gratis magazine verstuurd.

We organiseren eveneens debatten. Steve Doig, winnaar van de Pulitzer-prijs, is onlangs naar Brussel gekomen om te spreken over computer assisted reporting. Inge Ghijs heeft gepraat over huisslaven op de boekenbeurs. We organiseren mee de conferentie over onderzoeksjournalistiek in Rotterdam. Dit jaar stonden we ook nog op de Boekenbeurs. Wellicht doen we dat volgend jaar niet meer wegens de gestegen prijzen. Aanwezig zijn op de Boekenbeurs is interessant omdat er heel wat mensen rondlopen die boeken lezen en hooggeschoold zijn. Bovendien is er een link met de boekensector.

Dit jaar hebben we een enquête uitgevoerd over de werkbeurzen. We hebben 200 enquêteformulieren verstuurd. In totaal hebben 77 respondenten gereageerd. We peilden naar hun ervaring met de beurs en met het Fonds. De resultaten staan op onze site. Dit project werd uitgevoerd door een stagiaire.

Dit jaar hebben we voor de derde keer de Vlaamse Scriptieprijs uitgereikt. Met die prijs proberen we jongeren ertoe aan te zetten aan journalistiek te doen. Alle Vlaamse studenten kunnen meedingen naar deze prijs. Zowel hogeschoolstudenten als universiteitsstudenten. Opleiding speelt evenmin een rol. Het volstaat een synopsis van de scriptie en de scriptie zelf op te sturen tussen 1 juli en 1 oktober.

Het enige criterium is dat de scriptie journalistiek bruikbaar is. De vijf juryleden doen geen onder-

zoek naar de wetenschappelijke basis, maar gaan na of de scriptie mediatiek belang heeft. De juryleden komen uit de schrijvende pers, de uitgeverswereld en de academische wereld. De winnaar krijgt 2.500 euro.

Op 11 december werd de prijs uitgereikt in Gent. Frank Westerman was daarbij aanwezig. We hopen dat deze prijs jongeren de kans geeft hun onderzoek uit te leggen aan een breed publiek. We willen studenten ertoe aanzetten hun scriptie in een literaire vorm te gieten. We hopen dat sommige studenten extra perspectief krijgen dankzij de media-aandacht. Het publiek merkt wat er leeft onder de Vlaamse studenten. Bovendien stimuleren we de literaire non-fictie, een genre waar vrijwel niemand mee bezig is.

De ervaringen van de winnaar van dit jaar, bewijst dat de prijs effect heeft. Sedert 11 december hebben vijf uitgeverijen voorgesteld de scriptie te publiceren. Hij is auteur van de week op wielersportboeken.nl. Hij krijgt een reportage in De Standaard en werd geïnterviewd door De Morgen. In Sportimonium is een artikel van zijn hand verschenen. Het Laatste Nieuws is eveneens geïnteresseerd. Hij was op Radio 2 Oost-Vlaanderen. De Tijd is geïnteresseerd. Er wordt een artikel gepubliceerd in De Beiaard. Ook Nederlandse websites hebben er aandacht aan besteed. Hij mag eveneens het woord voeren in het Nationaal Wielermuseum in Roeselare tijdens de Vlaamse Wielerweek. Zonder deze prijs was deze man werkloos gebleven. Wellicht krijgt hij nog een aanbieding van Het Nieuwsblad.

Wie de prijs niet ontvangt, komt terecht in de Vlaamse scriptiebank. Daarop kunnen al 323 synopsissen geraadpleegd worden. Dat zouden er op lange termijn duizenden moeten worden. We beschouwen dat als een visvijver voor de media. We worden vaak naar de gegevens van de auteurs gevraagd. Studenten komen zo bij de radio terecht of hun scriptie wordt gepubliceerd. Bovendien is het een hulpmiddel voor de studenten zelf. Het is voor iedereen toegankelijk. Deze website is een steekkaart van wat er leeft aan onze hogescholen en universiteiten.

Het Fonds Pascal Decroos organiseert eveneens lezingen over de Vlaamse media, het fonds zelf, onderzoeksjournalistiek, het belang van journalistiek voor de democratie en de rechtsstaat, enzovoort. We geven allerhande aanwijzingen om gebruik te

maken van het fonds. We organiseren die lezingen overal in Vlaanderen, maar ook op de laatste VVOJ-conferentie in Rotterdam. Deze lezingen zijn gratis.

Onze nieuwsbrief is digitaal beschikbaar, maar leden ontvangen die in printvorm thuis. Tweemaal per jaar verschijnt deze nieuwsbrief op 3000 exemplaren. We verspreiden deze nieuwsbrief ook tijdens lezingen, op beurzen, debatten, enzovoort. In de nieuwsbrief geven we een overzicht van de werkbeurzen en artikels over media. We proberen telkens een artikel te publiceren over journalistiek.

Ik wil nog enkele suggesties doen om de journalistiek te stimuleren in dit kleine taalgebied van amper 6 miljoen mensen. Een groot probleem zijn de freelancers. Nederlands onderzoek naar hun inkomsten heeft uitgewezen dat 30 procent van de Nederlandse freelance journalisten nauwelijks of niet rond komt. Ook in Vlaanderen zijn ze verplicht bij te klussen waardoor ze niet erkend geraken door de beroepsvereniging. Die vereniging erkent alleen journalisten in hoofdberoep. Bijna de helft van de freelancers legt niets opzij voor hun oude dag. Ze vinden het belangrijk om hun geestelijke eigendom te beschermen, maar in de praktijk is dat heel moeilijk. Het onderzoek kan geraadpleegd worden op onze website. Ook in Vlaanderen zou onderzoek verricht moeten worden naar het inkomen van de freelancer.

Een betere beloning zou een goede stimulans zijn. Journalist is een attractief beroep, maar het verloop is groot waardoor veel kennis verloren gaat. Een standaardovereenkomst zou al een en ander ten goede veranderen. De eisen van de beroepsvereniging ten aanzien van de freelancers moeten ook eens grondig bestudeerd worden. Een onderzoek zou het debat daarover kunnen voeden.

De Vlaamse overheid heeft een nieuw decreet inzake de openbaarheid van bestuur goedgekeurd, maar burgers en journalisten zijn daar amper van op de hoogte. Officiële documenten gebruiken is nog altijd geen vast gebruik onder journalisten, die liever via derden op zoek gaan naar informatie. De verschillende bestuurlijke niveaus zouden de openbaarheid van bestuur beter moeten bekendmaken tijdens de journalistieke opleiding. We zouden graag een website opzetten om deze nieuwe regel te promoten, en om de procedures en regels uit-

een te zetten. Deze site moet toegankelijk zijn voor journalisten en voor burgers. De huidige begroting maakt dat echter niet mogelijk. De Vlaamse overheid zou op deze site allerhande cijfermateriaal ter beschikking kunnen stellen. Dat zou onze freelancers tegemoet komen omdat zij geen beroep kunnen doen op onderzoekers. We zouden de overheid kunnen vragen hun documenten digitaal beschikbaar te maken.

Pascal Decroos was weliswaar een documentairemaker, maar de echte actualiteitsdocumentairemakers kunnen niet op overheidssteun rekenen. Als gevolg daarvan worden er in Vlaanderen geen televisiedocumentaires gemaakt. De enige televisiedocumentaire die dit jaar werd gemaakt in Vlaanderen is "Moskou-Brussel enkele reis" van Wim Van den Eynde, An Berger en Luba Uvarova. Deze documentaire kreeg steun van het Fonds Pascal Decroos. Het Vlaams Audiovisueel Fonds subsidieert geen actuele televisiedocumentaires, wat wij bijzonder jammer vinden. De VRT heeft evenmin een budget voor televisiedocumentaires. Als we daar een budget voor krijgen, willen we daar zelf voor zorgen.

We proberen ook netwerken te bevorderen. Alles speelt zich immers in een internationale of een Europese context af. We raden freelancers aan op zoek te gaan naar journalisten in Nederland met wie ze samen kunnen publiceren, zowel in Nederland als in Vlaanderen. We hebben de Vereniging van Onderzoeksjournalisten mee opgezet. Dat is een Vlaams-Nederlands netwerk dat vrijwel volledig door Nederlandse mediabedrijven gesubsidieerd wordt.

De enige Vlaamse bijdrage zijn onze 1000 euro. Dit interessante orgaan zal bijdragen tot de professionalisering van de Vlaamse journalist. In Nederland ligt het niveau en de beloning immers veel hoger dan in Vlaanderen. Het probleem is echter dat redacties geen tijd hebben voor opleidingen of conferenties. Misschien moeten we zorgen voor een subsidie die Vlaamse journalisten toestaat zo'n tweedaagse conferentie te volgen. Ik ben ervan overtuigd dat iedereen hier aanwezig gelooft in het belang van een professionele journalistiek. Deze vereniging verdient alle steun.

We pleiten er voor om ook de archieven als bronnen te gebruiken. Maar de federale archiefwetgeving is erg verouderd: in plaats van na honderd

jaar zouden de archieven na dertig jaar toegankelijk moeten worden, zoals in Nederland. Daardoor zou hun actualiteitswaarde stijgen en kunnen ze actuele debatten voeren. In Nederland heeft men nu met Erik Hennekam een fantastische website: als er een archief wordt vrijgegeven stuurt die e-mails naar alle journalisten en die schrijven daarover. Er zou een adviesraad kunnen worden opgezet met journalisten en archivariissen samen. Ik heb archivariissen al gevraagd om een workshop te organiseren voor journalisten, maar ze zijn daar zeer beducht voor en vragen zich af wie dat zal betalen.

We zijn een groot pleitbezorger van de bescherming van het bronnengeheim, waarover de Senaat zich nog moet uitspreken. De goedkeuring ervan is ook van belang voor de Europese onderzoeksjournalistiek. De geaccrediteerde journalisten bij de Europese Unie in Brussel vallen immers onder de Belgische wetgeving.

Het Fonds Pascal Decroos zou graag zijn website verder uitbouwen tot een onafhankelijke professionele communitysite. We willen de website gebruiken voor de professionalisering van de researchjournalistiek: we willen het hebben over auteursrecht, cursussen, computer-assisted reporting (CAR), data-analyse, mapping, professionele netwerken, dossiers. We willen optreden als een soort media-watch. We willen een soort kenniscentrum worden van researchjournalistiek, met gespecialiseerde literatuur, hand-outs van conferenties, tipsheets, een overzicht van nieuwsbronnen, een verzameling van cases, audiotapes, databases, wetgeving in verband met auteursrecht enzovoort. Maar dat alles kan niet binnen de huidige activiteiten. We willen ook dat ons project geëvalueerd wordt door een externe instantie. Een onafhankelijk en extern onderzoek dringt zich op na vijf jaar werking. Maar daarvoor hebben we ook niet de middelen.

We willen jongeren verder stimuleren door de uitbouw van de Scriptieprijs. Misschien kan de minister van Onderwijs of die van Cultuur hier mee in de boot stappen. We willen ook de Scriptiebank verder uitbouwen en cursussen promoten over computer-assisted reporting, een techniek die al van in de jaren zeventig door Amerikaanse journalisten wordt gebruikt maar nog altijd niet bekend is op de Vlaamse redacties. We willen een pleidooi houden voor wetenschappelijk onderzoek en me-

dia. We hebben inmiddels www.mediaonderzoek.be geregistreerd. Onze eerste doelstelling is een overzicht te geven van wat er allemaal aan media-onderzoek in Vlaanderen is gebeurd. We willen de universiteiten en hogescholen stimuleren om de hiaten op te vullen. Alleen al om dit overzicht te maken, hebben we een extra budget nodig. Het fonds kan hierin coördinerende rol spelen.

We hebben inmiddels een paar projecten gefinancierd die een onderzoek doen op Europees niveau. Een daarvan is een onderzoek naar de drinkbaarheid van ons water, vanuit de zuiveringsinstallatie tot aan de kraan. Het bouwt voort op een Deens onderzoek, dat problemen met de buizen vaststelde, maar dat stopgezet is omdat het een Europese materie betreft. Samen met het Nederlandse fonds financieren we nu een onderzoek. Sinds kort zijn ook Franse journalisten daar op gesprongen. Ze zullen het resultaat van hun onderzoek gezamenlijk publiceren, op één moment, in hun diverse kranten, zodat er kan worden gewogen op de Europese besluitvorming. De Europese Unie zou ons moeten helpen bij de financiering van dergelijke projecten. Vlaanderen zou een voortrekkersrol kunnen spelen in de oprichting van een Europees Fonds voor Bijzondere Journalistiek.

2. Vragen van de commissieleden en antwoord door de heer Ides Debruyne

De heer Erik Arckens: Freelancers krijgen inderdaad een karige uitkering. Uitgevers en directeurs van tijdschriften hebben nochtans baat bij hun werk. Sommige freelancers werken halftijds en uiteindelijk belanden de meesten elders. Kan het fonds iets doen om de verloning van de freelancers te verhogen? Ik meen begrepen te hebben dat de freelancers in de Angelsaksische landen een heel ander statuut kennen en dat daar de vaste journalisten de klos zijn. Klopt dat?

De heer Ides Debruyne: Er is een verschil tussen de audiovisuele media en de schrijvende pers. De schrijvende journalisten zijn de paria's in Vlaanderen, in Nederland is dat omgekeerd: zij verdienen daar het meest. We kunnen freelancers helpen door een site op te zetten waardoor we een partner worden in hun research, we kunnen hen werkbeurzen geven, maar we kunnen niet wegen op de uitgevers. Er is wel een werkgroep van freelancers die daarmee bezig is. Maar er is zelfs geen cao voor

freelancers. Er is immers een groot aanbod van potentiële schrijvers, waardoor de concurrentie volop speelt.

Mevrouw Gracienne Van Nieuwenborgh: U geeft blijkbaar ook beurzen aan mensen die in een vast dienstverband werken.

De heer Ides Debruyne: Dat klopt. Mensen die full-time in de media werken, nemen onbetaald verlof om aan onderzoeksjournalistiek te doen. Zo bijvoorbeeld Inge Ghijs van De Standaard. Wim Van den Eynde, die voltijds medewerker is van de VRT, heeft het onderzoeksjournalistiek project in bijberoep gedaan.

De heer Johan Verstreken: Hoe controleert u de objectiviteit van het onderzoek? Kan die gewaarborgd worden?

Kunnen we op de website terugvinden hoe de Vlaamse scriptieprijs precies werkt? Kunnen we zien hoe een contract voor werkbeurzen in elkaar zit?

Staan de makers hun royalties op het product volledig aan het fonds af?

Hoe komt het dat er slechts één televisieproject is? Was dat in het verleden ook zo of is dat enkel in 2004 zo? Komen er zo weinig aanvragen voor kritische televisiejournalistiek binnen? Het is positief dat u denkt aan grensoverschrijdende projecten. Ook mediawatch lijkt me interessant om met de minister van Media op te volgen.

Proficiat: u bent heel gedreven en doet op heel korte tijd ongelooflijk veel, met weinig geld.

De heer Ides Debruyne: Ik zet graag nieuwe projecten op het getouw. Er is bijvoorbeeld een enorme vraag naar een prijs voor startende fotojournalisten van jonger dan vijftig jaar, omdat die niet kunnen opboksen tegen de gevestigde waarden.

Wat de objectiviteit betreft: in het contract staat telkens dat het fonds niet verantwoordelijk is voor het resultaat van het onderzoek. Het fonds stelt eigenlijk risicokapitaal ter beschikking, zeker als het werkt met starters. Natuurlijk worden de aanvragers wel gecheckt. We zoeken naar garanties, zoals een samenwerking met een uitgever, we nemen hun

cv door en bellen soms naar hun referenties. Maar we staan niet garant voor kwaliteit en objectiviteit. Het resultaat verrast ons soms ook, maar het heeft natuurlijk wel gevolgen voor de volgende aanvragen.

De royalties vallen enkel op boeken. Die bedragen 10 procent bruto van de verkoopprijs. De royalties worden berekend op het honorariumgedeelte van de beurs. Een beurs wordt namelijk uitgesplitst in een derde honorarium en twee derden onkosten. Op het honorariumgedeelte wordt er maximaal een bedrag van 75 procent verrekend.

De eerste schijf van de royalties wordt op de rekening van het fonds gestort, tot het volgestort is. Voor gespecialiseerde boeken waarvan we geen grote verkoop verwachten of waarvoor we een kleine beurs hebben uitgekeerd, vragen we geen royalties.

Er zijn wel een paar aanvragen voor tv-projecten geweest, maar die zijn afgeketst omdat ze geen zender vonden die de productiekosten – een tienvoud van researchkosten – wil dragen.

We zijn al een tijdlang bezig met grensoverschrijdend onderzoek, ook in samenwerking met de vereniging van onderzoeksjournalisten. Die heeft een publicatie die kan worden gedownload van het internet: een onderzoek van de onderzoeksjournalistiek in Vlaanderen en Nederland. Momenteel verricht die vereniging onderzoek over onderzoeksjournalistiek in Europa. Dat gebeurt evenwel enkel op basis van enquêtes.

Het idee van mediawatch is er vooral gekomen vanuit de vaststelling dat een bedrijf dat vijftig jaar bestaat, nog nooit één fout heeft toegegeven.

De heer Jurgen Verstrepen: Proficiat dat u met zo'n klein budget zoveel probeert te doen.

Ook ik mis de echte harde journalistiek zoals we die in het buitenland kennen. Ik heb de indruk dat u het gebrek aan investeringen van televisiezenders – zowel de openbare als de privé-zenders – in onderzoeksjournalistiek moet opvangen. Maar u moet dat wel doen met een enorm lage subsidie. Heel veel televisieproducties gaan inderdaad niet door wegens een te hoge productiekost. Als u een grotere pot zou hebben, zou het fonds dan bereid zijn om producties volledig te financieren, maar dan ook zelf de producties te verkopen, op de in-

ternationale televisieburzen? Is dat een haalbare piste?

Waarmee heeft het gebrek aan de harde onderzoeksjournalistiek te maken? Is dat een generatieprobleem of een probleem van kost?

De heer Ides Debruyne: Als we ons op de markt moeten begeven, verliezen we een deel van onze onafhankelijkheid.

De heer Jurgen Verstrepen: Flanders Image staat bijvoorbeeld wel op buitenlandse televisieburzen. U zou in onderaanbesteding reportages ter beschikking kunnen stellen, zodat u niet als verkoper moet optreden maar wel een groot deel van de investering kan recupereren, zowel voor de producent-researcher als voor het eigen fonds.

De heer Ides Debruyne: De productiekosten dragen, is eigenlijk een taak van het Vlaams Audiovisueel Fonds en van de VRT. We merken wel dat de deuren van de VRT opengaan voor jonge televisiejournalisten eenmaal ze van het fonds een beurs krijgen voor hun research: als ze met een project komen dat op papier al onderzocht is, lijkt het plots wel attractief voor een zender. In dat vooronderzoek kunnen we verder een zeer goede rol spelen.

De heer Jurgen Verstrepen: Daar haalt u natuurlijk het gevoelige punt aan. De televisiezenders in het buitenland investeren inderdaad al vanaf het moment dat een idee op papier staat. U vangt het gebrek op van de openbare omroep.

De heer Ides Debruyne: Vlaanderen is ook wel een heel kleine markt, we mogen niet vergelijken met de BBC of de Nederlandse televisie.

De heer Jurgen Verstrepen: Hebt u het freelancestatuut aangekaart bij de minister van Media?

De heer Ides Debruyne: Nog niet.

De heer Dany Vandenbossche, voorzitter: Dat probleem is in de voormalige Commissie voor Cultuur, Media en Sport verschillende malen besproken; tot op heden echter zonder tastbaar resultaat.

De heer Jurgen Verstrepen: Ik roep de collega's daartoe nog eens op.

De heer Ides Debruyne: Hoe meer organisaties aan de kar duwen, hoe beter.

De heer Dany Vandenbossche, voorzitter: Bij de opmaak van het decreet op de openbaarheid van bestuur, nog onder minister Van Grembergen, is er een grote informatiecampagne beloofd.

De heer Ides Debruyne: Die heb ik nog niet gezien.

Mevrouw Marie-Rose Morel: Doet u aan outplacement van iedereen die ooit een aanvraag heeft ingediend?

De heer Ides Debruyne: We doen dat enkel voor de winnaars van de scriptieprijs. We sturen de uitgevers jaarlijks wel een lijst van deelnemers en, op hun aanvraag, ook de thesissen van die mensen.

De heer Carl Decaluwe: Over de voorbije vijf jaar is er een enorme variatie aan thema's geweest. Is het niet mogelijk om daar een lijn in te krijgen, zodat men het ene onderzoek aan het andere kan koppelen?

De heer Ides Debruyne: We groeien daar naartoe. Aanvankelijk was de waaier heel breed. Maar waar vroeger historische of sociologische boeken nog een kans maakten, is dat nu niet meer het geval. We willen echt wel actualiteitsjournalistiek brengen. Non-fictie die geen journalistiek is, kan nu natuurlijk nergens meer op subsidies rekenen. We hebben met ons fonds eerst vertrouwen moeten wekken, in tegenstelling tot in Nederland: daar is het fonds een initiatief van de journalisten. Wij hebben eerst de journalisten moeten overtuigen van het belang van dit fonds. Binnen vijf jaar hebben we wellicht een fonds voor researchjournalistiek pur sang. Als we van twee personen een aanvraag hebben over hetzelfde onderwerp, brengen we die trouwens samen als dat kan.

De verslaggever,

De voorzitter,

Gracienne
VAN NIEUWENBORGH VANDENBOSSCHE

Dany